

ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА В ОБЩИНА ВАРНА – ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Лилия Христова
Директор „Образование и младежки дейности“ –
Община Варна

THE EDUCATION SYSTEM IN VARNA MUNICIPALITY – PERSPECTIVES AND CHALLENGES

Lilia Hristova
Director of Education and Youth Activities – Varna Municipality

Резюме: В доклада се представя образователната система на общинско ниво, като акцентът е поставен в две посоки. От една страна са представени предизвикателствата пред община Варна, свързани с гарантиране високото ниво на образованието в различните му степени от начално до висше, процесът на дигитализация и отражението му в образователния процес. От друга страна са очертани перспективите, като са изследвани стратегически документи на Община Варна и са представени приоритетите на Община Варна за развитие на образованието за периода 2021- 2025г. и устойчиви политики в тази сфера.

Ключови думи: образователна система, Община Варна, устойчиви политики, образователен процес

Abstract: This report presents the education system at the municipal level with a two-pronged focus. On the one hand, the challenges facing the municipality of Varna related to ensuring a high level of education in its different levels from primary to higher education, the process of digitalization and its impact on the educational process are presented. On the other hand, the perspectives are outlined by examining strategic documents of the municipality of Varna and presenting the priorities of the municipality of Varna for the development of education for the period 2021-2025 and sustainable policies in this area.

Key words: education system, municipality of Varna, sustainable policies, educational process

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2022.6>

Въведение

Позитивният икономически растеж в община Варна и наличието на голям брой индустрии изискват подготвени кадри в различни области и с различни умения и компетентности. Това налага постоянно и устойчиво развитие на образователната система в града, за да могат да се посрещнат нуждите на развиващата се икономика на общината.

В Община Варна инфраструктурата на образованието включва обекти на пълната гама от образователни институции в системата на предучилищното и училищното образование, заложи в ЗПУО.

Институциите за предучилищно обучение са детските градини, които се разделят на общински и частни, а училищата са държавни, общински и частни. В училищата могат да се разкриват и подготвителни групи за деца на 5 и 6 години. В зависимост от подготовката, училищата са специализирани и неспециализирани. Неспециализираните от своя страна, в зависимост от етапа или степента на образование, могат да се разделят на начални (I-IV клас включително), основни (I-VII клас включително), гимназии (VIII-XII клас включително), обединени (I-X клас включително) и средни (I-XII клас включително).

Гимназиите, според съдържанието на подготовката, могат да са профилирани и професионални. В областта на спорта, изкуствата, културата и за нуждите на вероизповеданията учениците се подготвят в специализирани училищата. Те могат да бъдат спортни училища (V-XII клас включително), училища по културата (I-XII клас, V-XII клас или VIII-XII клас включително), училища по изкуствата (I-XII клас, V-XII клас или VIII-XII клас включително).

Съобразно формулировка в Закона за предучилищното и училищното образование в структурата на образователната система в Република България са дефинирани следните видове образование: предучилищно, основно, средно и висше образование.

Изложение

Предучилищно образование

Според чл. 24 на ЗПУО детската градина е институция в системата на предучилищното и училищното образование, в която се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от тригодишна възраст до постъпването им в клас в съответствие с държавния

образователен стандарт за предучилищното образование. Предучилищната подготовка на децата е задължителна и се организира в подготвителни групи в детските градини или в подготвителни групи в училище. За Община Варна задължителната възраст е 4 години, приета с решение на Общ. съвет. Предучилищното образование се осъществява от детските градини, а задължителното предучилищно образование – и от училищата, които могат да осигурят условия за това при условията и по реда на държавния образователен стандарт за предучилищното образование и на държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие.

На територията на Община Варна общият брой на детските градини е 58. От тях 51 са общински, а 7 са частни детски градини, в които се обучават и възпитават над 11 000 деца.

Училищно образование

Към началото на 2022 г. в община Варна има 67 училища, от които 45 общински (в които се обучават над 30 838 ученици), 12 държавни и 10 частни. От тях 64 са неспециализирани училища (1 начално, 31 основни и 13 средни, 8 профилирани, 12 професионални гимназии), 2 са специализираните училища (1 спортно училище, 1 училище по изкуствата) и 1 специално (1 средно училище за деца с нарушено зрение).

Съгласно ЗПУО неспециализираните училища могат да се обявяват за иновативни с решение на МС. В община Варна „иновативни“ са 16 училища. Целта на проекта „Иновативно училище“ е посредством новаторски практики да се развият уменията на педагогическите специалисти за организиране на учебния процес по нов начин и прилагане на проектно-ориентирания подход и търсенето на междупредметни връзки.

Към края на 2021 г. в град Варна приблизително 30% от училищата работят на двусменен режим. Причините за това е големият брой ученици, които се обучават в тези училища, ограничената площ на сградите, както и обстоятелството, че 5 двойки училища споделят 1 обща сграда. За преодоляване на този проблем Община Варна има одобрени проектни предложения по Програма за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски гра-

дини и училища 2020 – 2022 за изграждане на 3 нови училища и 3 нови корпуса към съществуващи училища.

Центрове за подкрепа за личностно развитие

Съгласно нормативната база центрoвете за подкрепа за личностно развитие са институции в системата на предучилищното и училищното образование, в които се организират дейности, подкрепящи приобщаването, обучението и възпитанието на децата и учениците, както и дейности за развитие на техните интереси и способности. Те не осигуряват завършването на клас, етап и придобиването на степен на образование и/или на професионална квалификация, с изключение на центрoвете за специална образователна подкрепа, които могат да извършват и професионално обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация и/или за придобиване на квалификация по част от професия.

Към началото на 2020 г. в община Варна има 7 специализирани центъра за подкрепа за личностно развитие. Всеки един от тях има специфични функции, които са съобразени с потребностите на децата и учениците.

Проблемите на дигитализацията в българското образование са от изключително значение. България е лидер в Централна и Източна Европа по внедряване на модела 1:1 (устройство за всеки ученик). Но Община Варна първа в България създаде целенасочена програма с фокус моделът 1:1 от 2020 г. и подкрепя финансово и организационно училищата за внедряване на модела. За 2021 г. и 2022 година Община Варна е осигурила 240 954 лева. В 13 училища е въведен моделът 1:1. Към момента по иновативния модел в Община Варна работят 23 паралелки, като от началото на учебната 2022/2023 г. се планира учениците от още 18 да стартират обучението си. Броят на учениците, обхванати от модела ще стане над 1000. За да започнат работа по модела 1:1 (устройство за всеки ученик), учителите от 13-те училища преминаха серия от обучения – от въвеждащи в работата с облачната технология на Google, през международните програми за сертифициране като Google преподаватели, разделени в две нива (Google Certified Educator, Ниво 1 и Ниво 2), през „Организация на учебния процес по модел 1:1“ до такива, подобряващи уменията им за създаване на съдържание и презентиране. Общо през подготовката

до момента са преминали около 200 преподаватели. За модела се използват най-вече технологии на Google, които в основните си версии са достъпни безплатно за българското образование.

От 21.02.2022 г. Варна се гордее вече и с Google – референтно училище. Това е Професионална гимназия по компютърно моделиране и компютърни системи – най-новото училище във Варна с изцяло модерна среда, с нов модел на образователен процес, който съчетава технологиите, свободното общуване, индивидуалността и физическата среда в едно училище.

Висше образование

Ние се гордеем с научната и изследователската работа на 6-те университета, в които се обучават над 30 000 студенти и правят града ни оживено академично средище на студенти от цяла България, Европа и света. Програма „Младежки дейности“ при дирекция ОМД подкрепя инициативността, творчеството и предприемаческия дух на младите хора, в това число и студентите от град Варна. Създава условия за личностното им развитие и участието им в живота на Общината. За предходната 2021 година по тази програма са реализирани 586 913 лв. Ежегодно Община Варна подкрепя и финансира младежки инициативи с академичната младеж. За настоящата 2022 година Общината е заделила над 86 000 лв. за реализиране на инициативи на академичната младеж.

Важни стратегически документи на Община Варна, свързани с образователния процес

➤ Програма за оптимизация на училищната мрежа, приета през 2010 г., която в основната си част е изпълнена и нейните политики намират отражение в утвърдения Общински план за въвеждане на необходими условия полудневна организация на учебния ден в общинските образователни институции.

➤ Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Варна – съгласно Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващото образование на децата и учениците, училищата имат отговорността и ресурсите да организират предоставянето на подкрепа на всяко дете и ученик, които в даден момент може да се нуждаят от такава

➤ Общински план за въвеждане на необходими условия полудневната организация на учебния ден в общинските образователни институции на територията на община Варна да се осъществява преди обяд – целта е да определят етапите и сроковете за създаване необходими условия полудневната организация на учебния ден в общинските образователни институции на територията на община Варна да се осъществява преди обяд. Планът е разработен в съответствие с изискванията на Закона за предучилищното и училищно образование и Наредба 10/01.09.2016 г. за организация на дейностите в училищното образование и предвидена реализация в два етапа. Предвидено е разделяне на двойките училища чрез построяване на нови сгради и разширяване на материалната база на училища в гъсто населени райони чрез изграждане на пристройки.

➤ Стратегия за развитие на образованието в Община Варна за периода 2021-2025 година с приоритети:

Приоритет 1: Подобряване качеството на предучилищното и училищното образование

Приоритет 2: Развитие и модернизация на материално-техническата база на училища, детски градини и ЦПЛР

Приоритет 3: Опазване здравето на децата и учениците и обезпечаване на тяхната сигурност

Приоритет 4: Иновации и дигитализация на образованието и обучението

Приоритет 5: Постигане от учениците на основно ниво ключови компетентности

Устойчиви политики в сферата на образованието

Ежегодно се разработват и утвърждават общински програми в сферата на образованието:

✓ „Програма на Община Варна за мерките за насърчаване на творческите заложби на ученици и студенти с изявени дарби“ за насърчаване на творческите заложби на ученици и студенти чрез годишни стипендии и еднократно финансово подпомагане, стимулиране на участието в международни олимпиади, конкурси и състезания, насърчаване на научните търсения на студенти.

✓ „Програма на община Варна за приобщаващо образование на деца, ученици и студенти от различни етнически групи и в нерав-

ностойно социално положение“ – основни цели да гарантира на всяко дете и ученик право на качествено образование, достъп до обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, да насърчава усъвършенстването на професионалните умения на ангажираните специалисти, да осъществява междуинституционално взаимодействие между местните и държавните органи и структури за посрещане на разнообразието от образователни потребности на децата и учениците.

✓ „Програма за квалификация и насърчаване на педагогическите специалисти“ – цели повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти на училищно, общинско, национално ниво, усвояване на нови методи и подходи в учебно-възпитателния процес, подкрепата за личностно развитие и управлението на образованието.

Традиционни награди в сферата на общинското образование:

– Награда „Варна“ в средното и висшето образование – индивидуални и колективни награди

– Награда „Млад учител“ – за насърчаване на постиженията на младите учители в средното образование ежегодно кметът на общината връчва награда „Млад учител“ по случай Международния ден на учителя и Деня на Народните будители

Дългосрочна визия за предучилищното и училищното образование в община Варна

➤ Образованието в община Варна трябва да осигурява подкрепяща среда и възможности за развитие на потенциала на всяко едно дете и млад човек, така че градът да привлича, развива и задържа ефективни специалисти за индустрии и стопанства с висока добавена стойност и уникални таланти за богат и привлекателен културен и интелектуален живот.

➤ Да бъде осъществен преход от стандартизиран подход в управлението на образователните институции към управление, основано на креативност и иновации.

➤ Да се повиши привлекателността и престижа на учителската професия.

➤ Да се модернизира образователната инфраструктура.

➤ Образователните институции да подготвят специалисти за индустрия и производства с висока добавена стойност, да разгръщат потенциала на младите хора на Варна и изграждат у тях ключовите умения и компетентности за успех в XXI-ви век.

➤ Да се формират и развиват умения за професиите на настоящето и бъдещето.

➤ Заедно – община, бизнес, образователни институции, граждани и партньори да развиват достъпно и качествено образование за всяко дете и млад човек, за да реализираме каузата “Варна – град на знанието“!

В изпълнение на целите на Стратегията вече втора година Община Варна организира международен образователен форум, в който вземат участие образователни специалисти от всички степени на образованието от Варна, страната и чужбина. Тазгодишното издание приключи с оформянето на **Меморандум**, който представя ключови за развитието на образованието акценти:

- Дигиталната трансформация в образованието е процес, който изисква да се търси и установи разумен баланс между изкуствен и човешки интелект.

- Проектнобазираният и компетентностен подход са в основата на иновациите в обучението във всички етапи на образованието.

- Важността на формиращо, а не етикиращо оценяване за развитието и по-високата успеваемост на децата и младите хора.

- Необходимостта от гъвкавост и персонализация в обучението като отговор на потребностите на съвременните поколения.

- Възможността за диференцирано учене в групи според възможностите и начина им на усвояване на знания.

- Създаване на образователна среда, която предполага споделяне, толерантност, хуманизъм.

- Значимостта на психичното и емоционалното здраве на деца, учители и родители, особено след пандемията от Ковид-19.

- Насърчаване на кариерното ориентиране през целия живот и платформи за партньорство между средни, висши училища и бизнес.

- Осигуряване на съвременните технологии и технологични средства за подпомагане ученето на децата със специални образователни потребности.

- Целенасоченост по отношение на формиране на общностите в подкрепа на образователната система:

- Общност от родители, подкрепящи децата и училището;
- Професионална общност от учители – мотивирани, развиващи се, удовлетворени;
- Общности от ученици/студенти – мотивирани, креативни, вдъхновени;
- Общности от всички участници в образователния процес за изграждане на ефективна образователна среда.
- Създаване на нов подход към първоначалната и последваща квалификация на педагогическите специалисти, с „усещане пулса на времето“, обратна връзка и чуване гласа на децата.
- Осигурява наставнически програми за учители, които сега навлизат в професията, както и подкрепата за кандидат-студенти, които да избират учителската професия.
- Връщане на „Ученика“ в центъра на образователния процес като активен участник, изследовател, емоционално ангажиран в ученето.

Инициране от МОН на национално изследване за ефективността на алтернативни системи за учене (Сугестопедия, Монтесори педагогика, Сендовска система, Валфдорска педагогика, Режио Емилия педагогика) и да предложи възможности за гъвкавото им прилагане в образователните институции.

Заклучение

В заключение на представения доклад може да се направи извод за цялостна подкрепа на местната власт на образованието в различните му степени в рамките на община Варна. Стремежът е да се създадат условия, гарантиращи високо ниво на образователната услуга на ниво предучилищно, училищно и висше образование, което да следва съвременните образователни тенденции.

За контакти:

Лилия Христова

Директор на Дирекция

„Образование и младежки дейности“ –

Община Варна

E-mail: lchristova@varna.bg